STOWARZYSZENIE URZĘDNIKÓW STANU CYWILNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ - ZARZĄD GŁÓWNY

Członek Europejskiego Stowarzyszenia Urzędniczek i Urzędników Stanu Cywilnego
Europäischer Verband der Standesbeamtinnen und Standesbeamten e.V.
European Association of Registrars (registered association)
Fédération Européenne des Offiviers de l'État Civil
Europese Vereniging van Ambtenaren van de Burgerlijke Stand
EVS

Częstochowa, 8 października 2026 r.

SUSC.10.2026.ZG

Pan
Marcin Kierwiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na przesłane pismo okólne Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 września br. (nr DSO-WSC.6000.7.9.2026), dotyczące transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa par jednopłciowych, przekazane kierownikom urzędów stanu cywilnego za pośrednictwem Wojewodów, w imieniu Zarządu Głównego Stowarzyszenia Urzędników Stanu Cywilnego RP pragnę przedstawić poniższe stanowisko.

Departament Spraw Obywatelskich odniósł się w piśmie okólnym do Rozporządzenia Ministra Cyfryzacji w sprawie określenia wzorów dokumentów wydawanych z Rejestru Stanu Cywilnego, które weszło w życie 23 sierpnia br., zmieniając m.in. wzór odpisów skróconych i zupełnych aktów małżeństw, wyjaśniając, iż *„rozporządzenie dostosowało wzory dokumentów* (…) *do kształtującego się w wyniku orzecznictwa sądów administracyjnych stanu prawnego dotyczącego transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego”*. Wyjaśniono następnie, iż przygotowane i wdrożone funkcjonalności w rejestrze *„umożliwiają sporządzanie aktów dla osób tej samej płci i wydawanie na ich podstawie odpisów”* oraz, że *„nowe wzory umożliwiają wydanie odpisu aktu małżeństwa kontekstowo, zależnie od płci osób, które zawarły małżeństwo w konfiguracji: mężczyzna-kobieta, kobieta-kobieta, mężczyzna-mężczyzna”.*

Doceniamy okoliczność, że Ministerstwo zabrało głos w tej pilnej sprawie, jednak pismo o charakterze okólnym - zgodnie z jego słownikową definicją - winno naszym zdaniem zawierać odpowiednie wskazówki, instrukcje i zalecenia. Tymczasem, zabrakło w nim najważniejszego, to jest wyraźnego wskazania obowiązku transkrybowania zagranicznych aktów stanu cywilnego par jednopłciowych. Skoro Ministrowie obecnego rządu sugerowali to wielokrotnie w publicznych wypowiedziach, dostępnych szeroko w mediach, w tym społecznościowych, to uważamy, że powinno to również znaleźć jednoznaczny wyraz w oficjalnym dokumencie, który ma szansę ukształtować bieżącą praktykę rejestracyjną. W piśmie mówi się jedynie o możliwościach, narzędziach i o tym, że kierownik urzędu stanu cywilnego podejmuje ostateczną decyzję w sprawie transkrypcji. W naszej

ocenie takie ogólne stwierdzenia nie wystarczą do wypracowania jednolitej polityki w zakresie rejestracji stanu cywilnego, za której kształtowanie odpowiada Minister właściwy do spraw wewnętrznych w ramach obowiązków nadzorczych przewidzianych w art. 11. ust. 4 pkt 2 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego.

Zwracamy uwagę, że w chwili obecnej:
- brak jest wyraźnej podstawy prawnej do dokonywania transkrypcji aktów małżeństwa par jednopłciowych w akcie prawnym rangi ustawowej, za wyjątkiem ogólnego przepisu art. 104 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego,
- w polskim orzecznictwie sądowym, w ślad za orzecznictwem trybunałów europejskich, dopiero kształtuje się pogląd, iż transkrypcje aktów małżeństwa par jednopłciowych są dopuszczalne, a klauzula porządku publicznego, o której mowa w art. 107 pkt. 3 Prasc nie ma tu zastosowania (mimo że przez szereg lat była powoływana w judykaturze jako uzasadnienie przy odmowie takich transkrypcji),
- Minister Cyfryzacji w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał rozporządzenie w sprawie nowych wzorów dokumentów,
- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał okólnik, który nie zawiera odpowiednio jednoznacznych zaleceń w kluczowych kwestiach i przypomina, że to kierownicy urzędów stanu cywilnego podejmują samodzielnie decyzje w świetle obowiązującego prawa, zaś „linia orzecznicza może być pomocna oraz kierunkująca w stosowaniu przepisów prawa, ale ma charakter posiłkowy (stanowi wskazówkę)".

Wniosek: kierownik urzędu stanu cywilnego uzyskał narzędzie, ale bez wystarczającej wskazówki, czy i kiedy ma się nim posłużyć. Ma on podejmować decyzje samodzielnie, w kształtującym się dopiero stanie prawnym, bez wyraźnych zaleceń i wytycznych organów nadzoru, mając w dodatku na względzie, że orzecznictwo sądów ma charakter wyłącznie pomocniczy i nie może być traktowane jako źródło prawa.

Obawiamy się, że przeniesienie wyłącznej odpowiedzialności za **radykalną zmianę systemową**, jaką jest transkrypcja zagranicznych aktów małżeństwa par jednopłciowych na kierowników urzędów stanu cywilnego będzie prowadzić do sytuacji, w której w jednym urzędzie obywatel sprawę tę bez trudu załatwi, a w innych spotka się z odmową dokonania czynności. Stanowi to poważne zagrożenie dla zasady „jednolitej i świeckiej rejestracji stanu cywilnego", jaka od 80 lat obowiązuje w Polsce. Uważamy ponadto, że brak wyraźnych wytycznych pogłębia chaos, który musi być negatywnie oceniany z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości obywateli wobec prawa. Jeśli, w sytuacji braku jednoznacznej podstawy prawnej, jasne zalecenie nie zostanie skierowane do podmiotów realizujących zadania z zakresu rejestracji stanu cywilnego, trudno spodziewać się, że zadania będą realizowane na terenie całego kraju w jednolity sposób.

Jak słusznie przypomniano w piśmie okólnym MSWiA, „*kierownik urzędu stanu cywilnego jest organem powołanym do prowadzenia rejestracji stanu cywilnego, a tym samym podejmuje samodzielną decyzję co do konkretnych czynności przy rozpatrywaniu każdej sprawy indywidualnej (która np. może różnić się w istotnych szczegółach od innych podobnych) i sposobu jej sfinalizowania uwzględniając całokształt stanu faktycznego oraz prawnego”*. Jednocześnie jednak, kierownik USC, jako organ władzy publicznej nie może zapominać, że art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej nakłada na niego obowiązek działania na podstawie i w granicach prawa. Na dzień dzisiejszy jedynym relewantnym aktem prawa jest Rozporządzenie Ministra Cyfryzacji w sprawie określenia wzorów dokumentów (…), które jednak w żaden sposób nie odnosi się merytorycznie do kwestii transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego. W tym kontekście trzeba też zadać kolejne pytanie: jakie znaczenie ma wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 lipca 2026 r. w sprawie o sygnaturze U 2/26, w którym TK uznał przepisy rozporządzenia za niezgodne z Konstytucją RP?

Wiele tych i podobnych pytań już zadaliśmy w poprzedniej korespondencji (zob. wystąpienia SUSC RP prezentowane na stronie internetowej www.usc.pl). W kontekście zagadnień szczegółowych pragnę zwrócić szczególną uwagę na tak palącą kwestię, jak wydawanie zaświadczeń o stanie cywilnym, do której nie odniesiono się w piśmie okólnym. Obecne funkcjonalności aplikacji Źródło pozwalają wydać takie zaświadczenie jedynie z określeniem „zamężna” - w odniesieniu do kobiet i „żonaty” – w odniesieniu do mężczyzn. W naszym przekonaniu określenia te zafałszowują rzeczywisty stan cywilny osób zainteresowanych, a w związku z tym dokumenty z takimi określeniami nie powinny trafiać do obiegu prawnego (wszak mężczyzna mający męża nie może być żonaty i odwrotnie: kobieta, która ma żonę z pewnością nie jest zamężna).

Jak zwracaliśmy uwagę wcześniej – zmianie winien ulec nie tylko wzór samego zaświadczenia (obejmujący prawidłowe określenie stanu cywilnego osób w związkach jednopłciowych), ale też wzór wniosku o jego wydanie.

Zgadzamy się, że w przypadku rejestru PESEL powinien być on przez kierownika USC aktualizowany, gdyż chodzi tu o rejestr „wtórny”, z którym nie wiążą się tak silne domniemania jak z rejestrem stanu cywilnego (zob. art. 3 Prasc). Przypisanie w tym rejestrze kobiecie lub mężczyźnie stanu cywilnego, który językowo nie jest adekwatny do stanu faktycznego, co do zasady nie ma kluczowego znaczenia w obrocie prawnym. Rejestr PESEL, w sekcji dane stanu cywilnego, jedynie informuje o fakcie zawarcie małżeństwa, ale nie ma on charakteru dowodowego.

Zupełnie inaczej wypada jednak potraktować zaświadczenie o stanie cywilnym, które jest dowodem stanu cywilnego w odniesieniu do małżeństwa i musi precyzyjnie określać sytuację osoby, której dotyczy. Dziś technicznie możliwe jest wpisane do niego jedynie stanów cywilnych: dla kobiety - panna, zamężna, rozwiedziona, wdowa, a dla mężczyzny - kawaler, żonaty, rozwiedziony, wdowiec. Żadne ze wskazanych określeń nie oddaje stanu cywilnego osoby, która zawarła monoseksualny związek małżeński i nadal w nim formalnie trwa. Także z punktu widzenia osób zainteresowanych kluczowe jest, by zaświadczenie opisywało ich rzeczywisty stan cywilny, w tym odnoszący się do płci współmałżonka. Dlatego uważamy, że właściwe byłoby alternatywne określenie, np.: „pozostająca/pozostający w jednopłciowym związku małżeńskim zawartym za granicą”.

Niezmiennie uważamy też, że art. 29 ust. 2 Prasc, zawierający zamknięty katalog stanów cywilnych w odniesieniu do małżeństwa, nie ma zastosowania do zaświadczeń o stanie cywilnym, lecz – jak wprost wynika z powołanego przepisu – jedynie do aktów stanu cywilnego. Zaświadczenie może więc zawierać także inne określenia „sytuacji prawnej" zainteresowanego tak, by oddać jego rzeczywisty stan cywilny rozumiany zgodnie z szerokim ujęciem przewidzianym w definicji legalnej zawartej w art. 2 ust. 1 Prasc. Przyjmując powyższe założenie, bez trudu (i bez potrzeby zmiany ustawy) dałoby się poszerzyć katalog stanów cywilnych dostępnych do zamieszczenia w tym zaświadczeniu o inne „stany cywilne", uwzględniając nie tylko małżeństwa jednopłciowe zawarte za granicą, ale też małżeństwa separowane (krajowe i zagraniczne) oraz zagraniczne związki partnerskie.

Nieco na marginesie zwracamy uwagę na inną palącą kwestię, jaką jest brak możliwości odnotowania w polskim rejestrze zagranicznych związków partnerskich, mimo że te – podobnie jak małżeństwo jednopłciowe - zmieniają stan cywilny osoby fizycznej i stanowią przeszkodę do zawarcia kolejnego związku. W chwili obecnej właściwym sposobem odnotowania takich związków – niewymagającym zmiany ustawy – byłby przypisek przy akcie urodzenia. Do tego niezbędna jest jednak odpowiednia funkcjonalność aplikacji Źródło pozwalająca na zamieszczenie przy akcie urodzenia dodatkowego rodzaju przypisku (np. jako „inny przypisek"), który byłby edytowalny i umożliwiałby dodanie informacji o zawarciu (lub rozwiązaniu) związku partnerskiego za granicą. Dodanie przypisku o związku partnerskim, który ma wpływ na stan cywilny osoby, bezpośrednio koresponduje z definicją przypisku zawartą w art. 25 Prasc. Pozwoliłoby to na realizację zasady niepodzielności stanu cywilnego, ale też – co ma znaczenie bardziej praktyczne oraz dowodowe - wydanie prawidłowego zaświadczenia o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby, o którym mowa w art. 44 ust. 1 pkt. 2 Prasc. Zaświadczenie takie zawierałoby bowiem informację o pozostawaniu w związku partnerskim.

Do czasu jednak wprowadzenia koniecznych zmian, o których mowa wyżej, prosimy Pana Ministra o pilne, jednoznaczne stanowisko wobec wydawania zaświadczeń o stanie cywilnym, bowiem z naszych obserwacji wynika, że praktyka będzie zmierzała w kierunku wydawania w tej sytuacji przez kierowników USC decyzji odmawiających wydania zaświadczenia, z czym w następnej kolejności zmierzą się Wojewodowie jako organy odwoławcze. Na dzień dzisiejszy (w świetle obecnych funkcjonalności aplikacji Źródło) jesteśmy zdania, że dokumentem, który prawidłowo oddaje stan cywilny osoby pozostającej w monoseksualnym związku małżeńskim może być co najwyżej wspomniane już zaświadczenie o zamieszczonych lub niezamieszczonych w rejestrze stanu cywilnego danych dotyczących wskazanej osoby.

Chcielibyśmy na koniec podkreślić, iż duża część kierowników USC, mając na względzie dorobek orzeczniczy europejskich trybunałów oraz najnowsze orzecznictwo sądów polskich, nie podważa zasadności transkrypcji aktów małżeństwa par jednopłciowych. Jak wynika z doniesień prasowych do Systemu Rejestrów Państwowych przeniesionych zostało w drodze transkrypcji już ponad 500 aktów

małżeństwa par jednopłciowych. Część kierowników – co zrozumiałe - waha się przed podjęciem decyzji, nierzadko obawiając się odpowiedzialności służbowej za ewentualne przekroczenie uprawnień. Ponadto, w znaczącej grupie urzędów wciąż nie odnotowano żadnych wniosków o transkrypcję takich aktów. Jest też oczywiście pewna grupa urzędów stanu cywilnego, w których odmawia się dokonania czynności transkrypcji. Wydawane w tym zakresie decyzje administracyjne będą z pewnością przedmiotem odwołań, co spowoduje konieczność rozstrzygania spraw przez Wojewodów. W tych okolicznościach zrozumiałe jest, że całe środowisko urzędników stanu cywilnego oczekuje jednoznacznego (merytorycznego) stanowiska Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Mając na uwadze powyższe, ze swojej strony proponujemy nawiązanie współpracy, zmierzającej do uzgodnienia wspólnych zaleceń i wytycznych dla kierowników urzędów stanu cywilnego w wyżej wymienionym zakresie. Nasi przedstawiciele, w uzgodnionym wcześniej terminie i formie, są gotowi spotkać się z Państwem w trybie roboczym. Od dłuższego czasu, wspólnie ze środowiskiem naukowym, prowadzimy szeroko zakrojone analizy możliwych sposobów postępowania nie tylko w odniesieniu do samej czynności transkrypcji zagranicznych aktów stanu cywilnego par jednopłciowych, ale też co do konsekwencji zasilania rejestrów danymi z tych aktów oraz co do wydawania dokumentów stanu cywilnego dla osób objętych tymi aktami. Jesteśmy gotowi podzielić się wypracowanymi w tym zakresie wnioskami. Tymczasem natomiast, wobec braku jednoznacznej reakcji ze strony właściwych resortów, podczas prowadzonych cyklicznie szkoleń dla pracowników USC, będziemy jako stowarzyszenie przekazywali własne rekomendacje i zalecenia mając na względzie potrzebę wypracowania jednolitej praktyki w skali całego kraju.

Z wyrazami szacunku

P R E Z E S
Zarządu Głównego Stowarzyszenia
Urzędników Stanu Cywilnego RP

(-) *Rafał Bednarz*

Do wiadomości:
1. Pan **Donald Tusk**, Prezes Rady Ministrów
2. Pan **Krzysztof Gawkowski**, Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Cyfryzacji
3. Pan **Waldemar Żurek** – Minister Sprawiedliwości
4. Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego
5. Pani **Anna Żabska** – Wojewoda Dolnośląski
6. Pan **Michał Sztybel** – Wojewoda Kujawsko-Pomorski
7. Pan **Krzysztof Komorski** – Wojewoda Lubelski
8. Pan **Marek Cebula** – Wojewoda Lubuski
9. Pani **Dorota Ryl** – Wojewoda Łódzki
10. Pan **Krzysztof Jan Klęczar** – Wojewoda Małopolski
11. Pan **Mariusz Frankowski** – Wojewoda Mazowiecki
12. Pani **Monika Jurek** – Wojewoda Opolski
13. Pani **Teresa Kubas-Hul** – Wojewoda Podkarpacki
14. Pan **Jacek Brzozowski** – Wojewoda Podlaski
15. Pani **Beata Rutkiewicz** – Wojewoda Pomorski

16. Pan **Marek Wójcik** – Wojewoda Śląski
17. Pan **Józef Bryk** – Wojewoda Świętokrzyski
18. Pan **Radosław Król** – Wojewoda Warmińsko-Mazurski
19. Pani **Agata Sobczyk** – Wojewoda Wielkopolski
20. Pan **Adam Rudawski** – Wojewoda Zachodniopomorski